

● Boeken ●

Bedotten of behandelen?

Marie Prins

**S. Singh, E. Ernst: *Trick or Treatment?*
Alternative Medicine on Trial. 2008. London:
Bantam Press. 352 pagina's.
ISBN 978 0 59306129 9.**

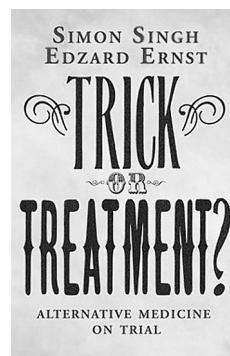
Trick or Treatment, geschreven door natuurkundige en wetenschapsjournalist Simon Singh en arts en gewezen homeopaat Edzard Ernst, is opgedragen aan ZKH Prins Charles of Wales, notoir aanhanger en propagandist van de niet-reguliere geneeskunst en wellicht is dat de reden waarom het boek doortrokken is van een formeel aandoend taalgebruik.

Het boek begint met vier voorbeelden uit het *pre-evidence-based medicine* tijdperk, te weten citrusvruchten als geneesmiddel tegen scheurbuik, het bewijs dat aderlaten in het algemeen meer kwaad doet dan goed, het gunstige effect van goede hygiëne in het ziekenhuis, en het bewijs dat roken de voornaamste oorzaak is van longkanker. De eerste drie gevallen gingen in tegen de toenmalige medische praktijk, in het vierde geval had men te maken met de tegenstand van een machtige industriële lobby. In alle vier gevallen gaf uiteindelijk deugdelijke bewijsvoering de doorslag.

Acupunctuur, homeopathie, chiropraxie en kruidengeneeskunde worden gedetailleerd beschreven. Van alle vier behandelwijzen wordt de geschiedenis (voor zover bekend) uitgebreid weergegeven. Daarna volgt een beschrijving van de praktijk en het gebrek aan bewezen werkzaamheid, waarbij wordt uiteengezet waarom dubbel geblindeerde, gerandomiseerde proeven met een controlegroep en meta-analyses noodzakelijk zijn.

Aan het eind van het boek worden dertig complementair-alternatieve behandelingen, inclusief het gebruik van oorkaarsen, in het kort besproken, waarbij, zoals te verwachten was, de nadelen de voordelen ruimschoots overtreffen.

Acupunctuur • De acupunctuur kwam het Westen binnen, ondersteund door een groot aantal Chinese onderzoeken waaruit zou moeten blijken dat de therapie voor de meest uiteenlopende ziekten werkte. Uit Cochrane-analyses bleek het tegendeel. Enig bewijs van werkzaamheid werd niet gevonden. Gevaren die kleven aan de toepassing zijn het gebruik

van niet-gesteriliseerde naalden waardoor infecties kunnen ontstaan en het 'doorboren' van organen, zelfs van het hart, hetgeen echter zeer sporadisch voorkomt.

Homeopathie • Tegen het einde van de 18e eeuw deed de homeopathie met Hahnemann zijn intrede. Met de ontwikkeling van de moderne geneeskunde leek de homeopathie langzaam te verdwijnen. Na de Tweede Wereldoorlog vond er een opleving plaats. Onderzoek van Jacques Benveniste gaf de homeopaten weer hoop (zie *NTtdK* 4, 2004: 31). Herhalingen van zijn proeven gaven echter een negatief resultaat te zien. Singh en Ernst besteden veel aandacht aan het geval-Benveniste omdat de homeopaten er naar bleven verwijzen, gebruikmakend van de nodige leugens. Bewijs bleef uit. Grootschalig gedegen wetenschappelijk onderzoek wijst keer op keer uit dat homeopathie een placebobehandeling is. Homeopathische preparaten zijn over het algemeen op zich niet gevaarlijk tenzij ze in plaats van werkzame middelen worden ingenomen.

Chiropraxie • Chiropraxie is een vinding van Daniel David Palmer in 1885. Aan de basis ervan ligt de opvatting dat alle ziekten hun oorsprong hebben in afwijkingen van de wervelkolom (subluxaties) die de stroom van innate intelligence (aangeboren intelligentie) verstoren. Die afwijkingen worden op een bepaald niet zachtzinnige manier met de hand gecorrigeerd. Door handig gebruik te maken van de Anti-Trust Wet hebben de chiropractors in de Verenigde Staten zich een plaats weten te veroveren als eerstelijns zorgverleners, wat ook in Groot-Brittannië het geval is. Misschien dat

chiropraxie alleen maar helpt bij lage rugpijn, bewezen is het niet. Bovendien is de therapie niet ongevaarlijk. Allereerst zijn er de volslagen overbodige röntgenfoto's van de gehele wervelkolom die chiropractoren bij voorkeur twee keer per jaar bij hun patiënten laten uitvoeren. Dan zijn er meldingen van duizeligheid en hoofdpijn vlak na de behandeling, gevolg van beschadiging van de wervels. En tenslotte zijn er de beroertes en overlijdens door beschadiging van de slagaders die de hersenen van bloed voorzien, ten gevolge van het kraken van de halswervels. Navraag bij Britse neurologen leverde in een jaar tijd negen beroertes op die nergens waren gerapporteerd. Bedenk wel dat het manipuleren van de bovenste wervels ook gebeurt bij behandeling van lage rugpijn. Als u na dit verhaal toch nog naar een chiropractor wilt gaan, zorg er dan in ieder geval voor dat die uw nek met rust laat. En zorg er voor dat hij kinderen wier gebeente nog volop in ontwikkeling is, niet beroert.

Kruidengeneeskunde • De wortels van de kruidengeneeskunde liggen heel ver in het verleden want menig zoogdier, zelfs mijn uiterst domme poes, gebruikt planten om ongemakken te verhelpen. Van tijd tot tijd worden er nieuwe medische toepassingen van planten gevonden, maar die planten vindt u meestal niet bij uw kruidenleverancier. Geen wonder, want het zijn vaak giftige planten. De tabel in dit boek die de werkzaamheid van kruiden weergeeft, is verouderd: black cohosh en Echinacea zijn inmiddels afgeserveerd en de enige positieve uitkomst voor Ma Huang als afslankmiddel bleek achteraf hoogst waarschijnlijk op fraude gebaseerd te zijn. De lijst met gevaren die aan het gebruik van diezelfde kruiden kleven, staat helaas tien bladzijden verder en de allergische reacties worden in een enkele zin boven aan de lijst genoemd. Maar ze staan er in ieder geval in, zodat niemand die dit boek heeft gelezen tenminste ooit nog kan spreken van 'onschuldige' kruiden. Ook

de interactie met werkzame medicijnen wordt opgenoemd. Singh en Ernst benadrukken nog eens dat kruidenmengsels zonder meer zinloos zijn en lang niet altijd veilig. Ook de toevoeging van reguliere geneesmiddelen zonder dat dit op het etiket vermeld staat, wordt als gevaar genoemd. Het boek is kennelijk voor de lawine van Viagra-analogen bij kruidenpotentiemiddelen naar de drukker gegaan.

Singh en Ernst behandelen uitgebreid het taalgebruik van de alternatieve geneeskunstenaars dat doorspekt is met termen als 'natuurlijk', 'traditioneel', 'holistisch', en beweringen als 'de wetenschap kan de alternatieve geneeskunde niet testen'. Zij maken ook duidelijk dat het juist veel van de alternatieven zijn die niet open staan voor vernieuwingen, wat vooral geldt voor homeopaten, de beoefenaren van de traditionele Chinese geneeskunde en Ayurvedische behandelaars. Uitvinders van fantasieapparaten denken uiteraard allemaal dat ze uiterst vernieuwend bezig zijn. Verrassend is de lijst van mensen en instituten die onbewezen en onwerkzame behandelingen propageren. Naast de te verwachten beroemdheden, onder wie goeroes als Depak Chopra en Andrew Weil en de media, treft men op die lijst ook universiteiten aan. In Groot-Brittannië worden BSc diploma's uitgereikt met homeopathie als hoofdvak! Maar met (natuur)wetenschap heeft homeopathie niets te maken.

Conclusie • Hier en daar is het boek iets te optimistisch, met name waar het gaat over de werkzaamheid van kruiden. Misschien is de Duitse achtergrond van Ernst daar schuldig aan. Het boek vormt echter een uitstekende aanvulling op het in dit blad eerder besproken *Snake Oil Science* (zie *NTtdK* 3, 2008: 33-35) vooral waar het gaat om de gevaren van de homeopathie. Over die behandelwijze velt de ex-homeopaat Ernst een ongenadig oordeel. ●

● Correspondentie ●

Op 11 oktober verzond de voorzitter onderstaand schrijven een B&W te Heerlen

'Zeer geacht college,

Matthias Rath is een omstreden Duits arts, zakenman en vitamine-pusher, die sinds enige jaren vanuit de gemeente Heerlen opereert. Recent leed de man in Engeland een juridische

nederlaag tegen een van zijn vele critici en dat vormt voor ons de aanleiding u nog eens nadrukkelijk te wijzen op de persoon aan wie u in Heerlen gastvrijheid verleent.

Een aantal jaren geleden maakte Rath in ons land furore nadat hij zich met veel gemeentesubsidie in Almelo had gevestigd om vandaar uit zijn 'cellulaire geneeskunde' te propageren, bestaand uit de verkoop van zijn vitamineproducten via internet. Hij werd shirtsponsor

van SC Heracles en plaatste paginagrote advertenties in de grote landelijke kranten. Hij kreeg het aan de stok met de Reclameraad, met de cardiologenvereniging en met Numico, dat zich toen ook op de supplementenmarkt had gestort, met de bekende catastrofale gevolgen. Met zijn geneeswijze zou hij zowel kanker als hart- en vaatziekten kunnen voorkomen en genezen. Rath misdroeg zich destijds ook zeer door de parlementaire besluitvorming over een wat strengere wetgeving inzake de verkoop van supplementen te beïnvloeden met bedreigingen van zowel Nederlandse als Europarlementariërs. Ook maakte hij Tweede Kamerleden enige tijd onbereikbaar voor e-mail door hen te bombarderen met mass-mails, hetgeen hem door de rechter verboden moest worden. In Duitsland kwam hij in opspraak nadat een jong kind overleed aan botkanker, nadat diens ouders het kind de 'therapie' van Rath lieten volgen en de chemotherapie staakten. Een artikel uit 2003 over hem sluiten wij bij.

De verloren rechtszaak waarover ik in het begin van mijn brief sprak betreft die tegen de Britse arts Ben Goldacre, als columnist verbonden aan *The Guardian*, die scherpe kritiek had geuit op de vanuit uw gemeente opererende Rath. Sinds enkele jaren richt Rath zich op de Zuid-Afrikaanse markt, waar hij ageert tegen de antivirale middelen en beweert dat aids heel goed met zijn vitamines behandeld kan worden. Hij ondervond daarbij zelfs steun van het schandalige *hiv-denial*-gedrag van president Mbeki en zijn minister van Volksgezondheid. Begin 2008 werd Rath door het Hooggerechtshof van Kaapstad overigens veroordeeld wegens ongefundeerde reclame voor zijn producten en voor het uitvoeren van zogenaamd wetenschappelijk onderzoek in de zwarte townships zonder toestemming.

Het was ook op Rath's exploitatie van dit menselijk leed – de enorme aids-epidemie in Zuid-Afrika –, waarop Goldacre zijn kritiek richtte en dat leidde tot een proces tegen de arts-journalist. Op 12 september besloot Rath de zaak op te geven waarna de rechter hem alvast opdroeg een kwart miljoen Pond Sterling (€ 350.000) te betalen aan *The Guardian* als eerste aanzet tot betaling van alle gemaakte kosten van rechtsbijstand, zijnde een half miljoen Pond Sterling. Deze zaak zal Rath, die inmiddels zijn eerste paginagrote advertentie in de Russische *Izvestia* heeft geplaatst, hopelijk weerhouden te procederen tegen zijn critici. Nu kunnen de Russen, die ook met een aids-epidemie van enige omvang worstelen, zich opmaken voor een reclame-offensief van de opgejaagde Rath.

Het is ons niet bekend of uw gemeente – net

als Almelo enkele jaren geleden – aan de vestiging van Rath financiële ondersteuning heeft verleend. Wij mogen hopen van niet en zouden er in elk geval op willen aandringen dat u zich openlijk distantieert van Rath's onbeschaamde exploitatie van menselijk leed en liever nog zouden wij zien dat u zijn bedrijf (Dr. Rath Health Programs BV, Sourethweg 9 te Heerlen) zo mogelijk uit uw gemeente verwijderd.'

De gemeente Heerlen beantwoordde ons schrijven als volgt:

'Geachte heer Renckens,

In antwoord op uw brief van de. 11-10-2008 waarin u zich zorgen maakt over de vestiging van Dr. Rath Health Programs BV in Heerlen, laat ik u weten dat het bedrijf van Dr. Rath van de gemeente Heerlen geen subsidie, incentive of andere vorm van financiële ondersteuning heeft gekregen bij zijn vestiging in Heerlen.

In uw brief schrijft u verder dat u graag zou zien dat het bedrijf van Dr. Rath uit Heerlen zou worden verwijderd. Het college van de gemeente Heerlen heeft geen enkele mogelijkheid om bedrijven of personen die binnen de gemeentegronden hun bedrijf voeren uit de gemeente te verwijderen. Wij zullen in deze richting dan ook geen stappen ondernemen.

Tot slot wil ik u in dit verband melden dat ik uw zorg deel over mogelijk misbruik van de kwetsbare positie van mensen die (ernstige) medische problemen hebben. Zij wenden zich in hun leed soms tot "behandelaars" buiten het reguliere medische circuit. Dit leidt er soms toe dat reguliere medische behandelingen worden doorkruist of zelfs vermeden. Ook dienen daarvoor vaak hoge bedragen betaald te worden. Mede om die reden vergoeden wij via de bijstandswet dan ook geen kosten voor zogenaamde "alternatieve" behandelingen die niet medisch geïndiceerd zijn. ●

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Heerlen,

namens dezen,

P. van Zutphen

wethouder voor volksgezondheidsbeleid.'